સામાજિક વિજ્ઞાન

સ્વ-અધ્યયનપોથી

ધોરણ
7

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ,
ગાંધીનગર

અનુક્રમણિકા

	ઇતિહાસ	પેજ નં.
1	રાજપૂતયુગ : નવા શાસકો અને રાજ્યો	5
2	દિલ્લી સલ્તનત	14
3	મુઘલ સામ્રાજ્ય	24
4	મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો, શહેરો, વેપારી અને કારીગરો	35
5	આદિવાસી, વિચરતી જાતિ અને સ્થાનિક સમુદાય	46
6	ભક્તિયુગ : ધાર્મિક સમુદાયો અને વિચારકો	55
7	પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિનું ઘડતર	67
8	અઢારમી સદીના રાજકીય શાસકો	82
	ભૂગોળ	
9	પૃથ્વીની આંતરિક રચના અને ભૂમિસ્વરૂપો	89
10	પર્યાવરણના ઘટકો અને આંતરસંબંધ	97
11	વાતાવરણની સજીવો પર અસરો	107
12	આપત્તિ અને વ્યવસ્થાપન	121
13	સંસાધનોનું જતન અને સંરક્ષણ	129
	રાજનીતિ શાસ્ત્ર	
14	લોકશાહીમાં સમાનતા	141
15	રાજ્ય સરકાર	149
16	જાતિગત ભિન્નતા	157
17	સંચાર માધ્યમ અને જાહેરાત	165
	અર્થશાસ્ત્ર	
18	બજાર	172

1 રાજપૂતયુગ : નવા શાસકો અને રાજ્યો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ :	**SS 7.13**	ઇતિહાસમાં વિવિધ સમયગાળાના અભ્યાસ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા સ્રોતોના ઉદાહરણ પૂરા પાડે છે.
	SS 7.14	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એક સાથે (અલગ અલગ સ્થળે) થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.
	SS 7.18	જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
- → હર્ષવર્ધન પછીનો સમયગાળો.
- → ઉત્તર ભારતનાં રાજ્યો.
- → દક્ષિણ ભારતનાં રાજ્યો.
- → રાજપૂતયુગની શાસન-વ્યવસ્થા.
- → વેપાર-વાણિજ્ય.
- → ભારત પર વિદેશી આક્રમણો.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને ☐ માં લખો.

1. સાતમી સદીમાં કોના અવસાનથી ઉત્તર ભારતમાં તેમના વિશાળ સામ્રાજયનું નાના-નાના સ્વતંત્ર રાજ્યોમાં વિભાજન થયું ? ☐

(A) હર્ષવર્ધનના (B) પુલકેશી બીજાના
(C) રાજરાજ પહેલાંના (D) મિહિરભોજના

2. પ્રાચીન કાળમાં માળવાનો રાજ્ય પ્રદેશ કયા નામે ઓળખાતો હતો ? ☐

(A) અવંતિ (B) ઉજ્જૈની
(C) A અને B બન્ને (D) આપેલ એક પણ નહીં

3. ખજૂરાહોના ભવ્ય મંદિરો કયા વંશના શાસન કાળમાં બન્યાં હતાં ? ☐

(A) સોલંકીવંશના (B) પરમારવંશના
(C) ચંદેલવંશના (D) ચૌહાણવંશના

4. રાજસ્થાનમાં સાંભર સરોવર ક્યાં આવેલું છે ? ☐

(A) જોધપુરની દક્ષિણે (B) ઉદેપુરથી પૂર્વે
(C) અજમેરની ઉત્તરે (D) જયપુર પાસે

5. રાજાભોજે વસાવેલું ભોજપુર નગર વર્તમાન સમયમાં કયા નામે ઓળખાય છે ? ☐

(A) ઈન્દોર (B) ભોપાલ
(C) વિદિશા (D) ઉજ્જૈન

6. અણહિલવાડ પાટણની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
(A) કુમારપાળે (B) વનરાજ ચાવડાએ
(C) સિદ્ધરાજ જયસિંહે (D) જયશિખરીએ

7. રાણીની વાવનું બાંધકામ કઈ રાણીએ કરાવ્યું હતું ?
(A) નાયકિદેવીએ (B) રાણી ઉદયમતિએ
(C) મિનળદેવીએ (D) ચૌલાદેવીએ

8. કયા રાજવીનો પરાજય થવાથી ગુજરાતમાં દિલ્લી સલ્તનતની સ્થાપના થઈ હતી ?
(A) સામંતસિંહ ચાવડા (B) સારંગદેવ વાઘેલા
(C) કર્ણદેવ વાઘેલા (D) ભીમદેવ પહેલા

9. રાજપૂતયુગમાં જમીનની ઉપજનો કેટલો ભાગ મહેસૂલ તરીકે ઉઘરાવવામાં આવતો ?
(A) ચોથો (B) પાંચમો
(C) છઠ્ઠો (D) સાતમો

10. રાજપૂતોના ગુણોમાં નીચેનામાંથી કયા ગુણનો સમાવેશ કરી શકાય ?
(A) રાજપૂતો બહાદૂર હતા. (B) રાજપૂતો એકવચની હતા.
(C) તેઓ ગૌબ્રાહ્મણ પ્રતિપાલક હતા. (D) આપેલ તમામ.

પ્રશ્ન - 2 (A) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - અ	ઉત્તર	વિભાગ - બ
1. ભીમદેવ પ્રથમ	1. –	(A) પલ્લવવંશ
2. મુંજ	2. –	(B) ચૌહાણવંશ
3. રાજરાજ પ્રથમ	3. –	(C) સોલંકીવંશ
4. પૃથ્વીરાજ ત્રીજો	4. –	(D) પરમારવંશ
5. નરસિંહ વર્મા	5. –	(E) ચોલવંશ
6. ગોપાલ	6. –	(F) સેનવંશ
		(G) પાલવંશ

(B) મને ઓળખો.

1. હું માળવાના પરમારવંશના રાજાઓની નગરી છું. ....

2. મે રાજસ્થાનમાં અજયમેરુ નામના નગરની સ્થાપના કરી હતી. ....

3. મેં પ્રજા માટે સોમનાથનો યાત્રાળુ વેરો બંધ કરાવ્યો હતો. ....

4. મેં આચાર્ય હેમચંદ્રાચાર્યજી પાસે 'સિદ્ધહેમ શબ્દાનુશાસન' નામના ગ્રંથની રચના કરાવી હતી. ....

5. મારા નામ પરથી વનરાજ ચાવડાએ નવા નગરનું નામ અણહિલવાડ પાટણ રાખ્યું હતું. ....

6. હું મુઝફ્ફરશાહ નામ ધારણ કરી ગુજરાતનો સ્વતંત્ર સુલતાન બન્યો હતો. ....

પ્રશ્ન - 3 યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. 'કુમારપાળચરિત્ર' ગ્રંથની રચના .... એ કરી હતી.
2. બંગાળામાં પાલવંશનો સ્થાપક .... નામનો રાજવી હતો.
3. દ્વારસમુદ્રમાં .... વંશનું શાસન હતું.
4. ચોલમંડલ રાજ્યની રાજધાની .... માં હતી.
5. ચૌહાણવંશનો .... શાસક ભારતીય ઈતિહાસમાં અદ્વિતીય સ્થાન ધરાવે છે.
6. રાજપૂત યુગમાં દરેક પ્રકારની નીતિનો અંતિમ નિર્ણય .... કરતો હતો.

પ્રશ્ન - 4 (A) નીચેનાં પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. કયા સમયગાળાને રાજપૂતયુગ કહેવામાં આવે છે ? ....

....

2. ગૂર્જર પ્રતિહાર સામ્રાજ્યના પતન બાદ બીજા કયાં નવાં રાજ્યો સ્થાપિત થયાં ? ....

....

3. વનરાજ ચાવડાએ નવીન નગરનું નામ અણહિલવાડ પાટણ શા માટે રાખ્યું હતું ? ....

....

4. અણહિલવાડ પાટણનાં આદર્શ રાજમાતા કોણ હતાં ? ....

....

5. બંગાળાના પાલવંશને 'પાલવંશ' શા માટે કહેવામાં આવતો ? ....

....

6. રાજપૂતયુગમાં ગ્રામ પંચાયતના વડાને શું કહેવામાં આવતા ? ....

....

7. રાજપૂતયુગમાં ગુજરાતના કયાં બે બંદરો જાણીતાં હતાં ? ....

....

(B) નીચે આપેલા રાજ્યોને ઉત્તર ભારત અને દક્ષિણ ભારતના રાજ્યોમાં વર્ગીકરણ કરો.

પાંડય, સોલંકી (ગુજરાત), પલ્લવ, ચોલ, ચેર, યાદવો, પાલ, ગઢવાલ, ચંદેલ (બુંદેલખંડ) પરમાર (માળવા), રાષ્ટ્રકુટ, ચૌહાણ (શાકંભરી)

ઉત્તર ભારતનાં રાજ્યો	દક્ષિણ ભારતનાં રાજ્યો
....	....
....	....
....	....
....	....

પ્રશ્ન - 5 (A) નીચેનાં વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. રાજપૂતાણીઓ વીરતા માટે જાણીતી હતી. ....

....

....

....

....

2. ભોજ પરમારવંશનો સૌથી શ્રેષ્ઠ રાજા હતો. ....

....

....

....

3. તરાઈની લડાઈ ભારતીય ઈતિહાસમાં મહત્ત્વની ગણાય છે. ....

....

....

....

4. મીનળદેવી આદર્શ રાજમાતા હતાં. ....

....

....

....

(B) આપેલા ચિત્રનું નિરીક્ષણ કરી બાજુમાં આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. આપેલા ચિત્રમાં આપને કયું દૃશ્ય દેખાય છે ?

....

....

....

....

....

....

....

....

2. આવી વીરતા ભરી વિદાય કોને કોને આપવામાં આવી છે તેની યાદી બનાવો ? ....

....

....

પ્રશ્ન - 6 (A) ટૂંકનોંધ લખો.

1. રાજપૂતયુગની શાસન વ્યવસ્થા.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

(B) નીચે આપેલ પાત્રનો ટૂંકમાં પરિચય આપો.

1. કુમારપાળ.

....

....

....

....

....

2. પૃથ્વીરાજ ત્રીજો.

....

....

....

....

....

(C) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. કોઈપણ પાંચ રાજપૂત રાજ્યો અને તેમની રાજધાનીનાં નામ જણાવો.

....

....

....

....

....

2. ઈ.સ. 1192માં તરાઈની લડાઈમાં પૃથ્વીરાજની જીત થઈ હોત તો શું થયું હોત તેના વિશે આપનું મંતવ્ય જણાવો ?

....

....

....

....

....

3. રાજપૂતયુગ સમયના કોઈ પણ એક રાજ્યવંશનો પરિચય આપો.

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 7 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. તમારા ગામ કે શહેરની આસપાસ જૂના સમયના સ્થાપત્ય હોય તો તેના વિશે માહિતી મેળવીને કોઈ પણ એક વિશે નોંધો.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.13	ઈતિહાસમાં વિવિધ સમયગાળાના અભ્યાસ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા સ્રોતોના ઉદાહરણ પૂરા પાડે છે.				
SS 7.14	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એક સાથે (અલગ અલગ સ્થળે) થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.				
SS 7.18	જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

2 દિલ્હી સલ્તનત

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.17** વિવિધ રાજ્યો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા લશ્કરી નિયંત્રણ માટે લીધેલા વહીવટી પગલાં અને વ્યૂહરચનાઓનું વિશ્લેષણ કરે છે.

SS 7.18 જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.

SS 7.19 મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
- → સલ્તનતયુગના મુખ્ય શાસકો.
- → રાજ્ય - વ્યવસ્થા.
- → વિજયનગર સામ્રાજ્ય.
- → વિજયનગરના મુખ્ય શાસકો અને પતન.
- → બહમની સામ્રાજ્ય.
- → સલ્તનત યુગનો અંત.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. કુતુબુદ્દીન ઐબકના મૃત્યુ માટે નીચે પૈકી કયું કારણ સાચું છે ? ☐

(A) યુદ્ધમાં લડતાં લડતાં મૃત્યુ પામ્યા. (B) પોલો રમતાં ઘોડા પરથી પડી જતાં.

(C) લાંબી માંદગીને કારણે. (D) તેમનું દગાથી ખૂન કરવામાં આવ્યું.

2. ગુલામવંશનો સાચો સ્થાપક કોને માનવામાં આવે છે ? ☐

(A) કુતુબુદ્દીન ઐબક (B) રઝિયા સુલતાન

(C) ઈલ્તુત્મિશ (D) ગ્યાસુદ્દીન બલ્બન

3. જલ્પને દિલ્હી સલ્તનત પર શાસન કરેલ વંશની યાદી તૈયાર કરવી છે. ગુલામવંશ પછી કયો વંશ લખે તો સાચી યાદી બનશે? ☐

(A) ખલજીવંશ (B) તુગલકવંશ

(C) સૈયદવંશ (D) લોદીવંશ

4. મુહમ્મદ-બિન-તુગલકના સમયમાં ભારતની મુલાકાતે આવનાર મુસાફર કોણ હતો ? ☐

(A) ફાહિયાન (B) મેગેસ્થનિસ

(C) ઈત્સિંગ (D) ઈબ્નબતુતા

5. દિલ્હી સલ્તનતનો પ્રથમ અફઘાન શાસક કોણ હતો ? ☐

(A) ઈલ્તુત્મિશ (B) બહલોલ લોદી

(C) અલ્લાઉદ્દીન ખલજી (D) ખિજ્રખાં

6. તમે અજમેરમાં કુતુબુદ્દીન ઐબક નિર્મિત કઈ મસ્જિદની મુલાકાત લેશો ?

(A) મોઠની મસ્જિદ (B) ઢાઈ દિનકા ઝોંપડા

(C) કુવ્વત-ઉલ-ઈસ્લામ (D) આમાંની એક પણ નહિ

7. વિજયનગર સામ્રાજ્યની સ્થાપના કોણે કરી ?

(A) અહમદશાહ (B) કૃષ્ણદેવરાય

(C) હરિહરરાય અને બુક્કારાય (D) પુલકેશી બીજો

8. 'આંધ્રના ભોજ' તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) બુક્કારાય (B) હરિહરરાય

(C) કૃષ્ણદેવરાય (D) બહમનશાહ

9. બહમની વંશના કયા શાસકે પોતાની રાજધાની ગુલમર્ગથી બીડર ફેરવી હતી ?

(A) અહમદશાહ (B) મુહમ્મદશાહ બીજો

(C) બહમનશાહ (D) મુહમ્મદશાહ ત્રીજો

10. નીચે પૈકી કયું સ્થાપત્ય અલાઉદ્દીન ખલજી નિર્મિત નથી ?

(A) અલાઈ દરવાજો (B) સીરીનો કિલ્લો

(C) હોજ-એ-ખાસ (D) બડા ગુંબજ

પ્રશ્ન - 2 (A) યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. કુતુબુદ્દીન ઐબકના અવસાન પછી તેનો ગુલામ અને જમાઈ .... ગાદીએ આવ્યો.
2. દિલ્લી સલ્તનતનો .... શાસક સાહિત્ય અને કલાનો પોષક હતો.
3. ખલજીવંશનો સૌથી મહત્ત્વકાંક્ષી શાસક .... હતો.
4. ફિરોજશાહ તુગલકના અવસાન પછી .... એ દિલ્હી પર આક્રમણ કર્યું.
5. વિજયનગર સામ્રાજ્યનો સર્વશ્રેષ્ઠ શાસક .... હતો.

(B) મને ઓળખો.

1. હું દિલ્લીની ગાદીએ આવનાર પ્રથમ મહિલા શાસક છું. ....
2. મારી યોજનાઓ ઈતિહાસમાં 'તરંગી યોજનાઓ' તરીકે ઓળખાય છે. ....
3. હું દિલ્લી સલ્તનતનો અંતિમ શાસક છું. ....
4. હું હરિહરરાય અને બુક્કારાયનો ગુરુ છું. ....

(C) નીચેના દરેક વિધાનના ખોટા શબ્દ પર છેકો મારી વિધાન ખરું બનાવો.

1. ઈલ્તુત્મિશે પોતાની રાજધાનીનું સ્થળાંતર લાહોરથી દિલ્લી/અજમેર કર્યું.
2. દિલ્લી સલ્તનતમાં સુલ્તાનનો પ્રધાનમંત્રી અયાત્મ/વઝીર કહેવાતો.
3. વિજયનગર તુંગભદ્રા/બ્રહ્મપુત્રા નદીના કિનારે વસેલું છે.
4. મુહમ્મદશાહ ત્રીજાના સમયમાં બહમની સત્તા કમજોર/મજબૂત થઈ હતી.

પ્રશ્ન - 3 (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. સલ્તનતકાળમાં દિલ્લી પર કયા પાંચ વંશોનું શાસન હતું ?

....

....

....

2. કુતુબમિનાર ક્યાં સ્થળે આવેલો છે ? તે કેટલા માળનો બનેલો છે ?

....

....

....

3. દિલ્લી સલ્તનતમાં સ્થાયી સેનાની શરૂઆત કોણે કરી હતી ?

....

....

....

4. પાણીપતનું પ્રથમ યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે થયું હતું ?

....

....

....

5. સલ્તનતયુગમાં મંત્રીમંડળમાં કયા કયા વિભાગોનો સમાવેશ થતો ?

....

....

....

6. તુગલકવંશના શાસન દરમિયાન દિલ્લીની આસપાસ કયાં નગરો વિકસાવવામાં આવ્યા ?

....

....

....

7. હરિહરરાય અને બુક્કારાય કયા વંશના શાસકો હતાં ?

....

....

....

8. કૃષ્ણદેવરાયે વિજયનગર પાસે કયા નગરની સ્થાપના કરી હતી ?

....

....

....

9. વિજયનગર સામ્રાજ્યનો વિનાશ કયા યુદ્ધમાં થયો હતો ?

....

....

10. બહમની સામ્રાજ્ય કયા કયા પાંચ સ્વતંત્ર રાજ્યોમાં વિભાજિત થયું હતું ?

....

....

(B) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. ઈલ્તુત્મિશ	1.	A. દિલ્લીથી દોલતાબાદ રાજધાની ફેરવી
2. અલાઉદ્દીન ખલજી	2.	B. દિલ્લી સલ્તનતનો અંતિમ શાસક
3. મુહમ્મદ-બિન-તુગલક	3.	C. રઝિયા સુલતાનાના પિતા
4. ઈબ્રાહીમ લોદી	4.	D. 'ચેહલગાન'નું વિસર્જન કર્યું
5. ગ્યાસુદ્દીન બલ્બન	5.	E. 'દાગ' અને 'ચહેરા' ની પદ્ધતિ શરૂ કરી

પ્રશ્ન - 4 (A) નીચે આપેલા પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. વજીર ....

....

....

2. ઈક્તા ....

....

....

(B) નીચેનાં વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. ઈલ્તુત્મિશે પોતાની પુત્રી રઝિયાને દિલ્લીની ઉત્તરાધિકારી બનાવી કારણ કે ....

....

....

....

2. તુગલકવંશના શાસન સમયે દિલ્લીની સત્તા મર્યાદિત બની કારણ કે ....

....

....

....

3. મુહમ્મદશાહ ત્રીજાના સમયમાં બહમની સત્તા મજબૂત બની હતી કારણ કે ....

....

....

....

4. કૃષ્ણદેવરાયના અવસાન પછી વિજયનગર સામ્રાજ્ય કમજોર પડ્યું કારણ કે ....

....

....

....

પ્રશ્ન - 5 (A) ટૂંકનોંધ લખો.

1. રઝિયા સુલતાના.

....

....

....

....

....

....

....

2. વિજયનગર સામ્રાજ્ય.

....

....

....

....

....

....

....

....

3. કૃષ્ણદેવરાય.

....

....

....

....

....

....

....

....

4. સલ્તનતકાળના સ્થાપત્યો.

....

....

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 6 નીચે આપેલ ભારતના નકશામાં નીચે મુજબના મધ્યકાલીન સ્થળો દર્શાવો.

(અહમદનગર, દિલ્લી, ગોલકોંડા, અજમેર, દોલતાબાદ)

પ્રશ્ન - 7 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. તમારા જિલ્લામાં આવેલ પ્રવાસન સ્થળોની માહિતી એકત્ર કરી હસ્તલિખિત અંક તૈયાર કરો.

....

....

....

....

....

2. નીચે આપેલ ખાનામાં દિલ્લી સલ્તનતના પાંચેય વંશના સ્થાપક, પ્રમુખ શાસકો અને અંતિમ શાસકોનાં નામ લખો.

ક્રમ	ગુલામવંશ	ખલજીવંશ	તુગલકવંશ	સૈયદવંશ	લોદીવંશ
સ્થાપક					
પ્રમુખ શાસકો					
અંતિમ શાસક					

3. સલ્તનતકાળમાં લોકઉપયોગી સ્થાપત્યો વિશે જણાવો.

ક્રમ	સ્થાપત્યનું નામ	સમયગાળો	કઈ રીતે લોક ઉપયોગી હતું તેનું ટૂંકમાં વર્ણન

4. નીચેના શબ્દ ચોરસમાં કેટલાક મધ્યકાલીન શાસકો અને કેટલાક મધ્યકાલીન સ્થાપત્યોના નામ છૂપાયેલ છે. તેને શોધીને લખો.

રૂ	બ	અ	લા	ઈ	દ	ર	વા	જો	અ
સો	હ	લા	વા	કો	જી	હે	કુ	લા	મો
કુ	લો	ઈ	રા	પો	સુ	તુ	ઉ	હ	ઠ
ત્બુ	લ	લ્તુ	ના	તા	બ	દી	રા	રિ	ની
દી	લો	ત્મિ	ગે	મિ	ન	ખિ	હે	હ	મ
ન	દી	શ	ના	ખ	બે	જૂ	તા	ર	સ્જિ
ઐ	ની	ર	લ	નો	માં	ખાં	છુ	રા	દ
બ	ઝે	જી	જો	ફ	સો	પ	ઓ	ય	ઈ
ક	મિ	ઢા	ઈ	દિ	ન	કા	ઝોં	પ	ડા
મ	હ	મ	દ	બિ	ન	તુ	ગ	લ	ક

....

....

....

....

....

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.17	વિવિધ રાજ્યો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા લશ્કરી નિયંત્રણ માટે લીધેલા વહીવટી પગલાં અને વ્યૂહરચનાઓનું વિશ્લેષણ કરે છે.				
SS 7.18	જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.				
SS 7.19	મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

3 મુઘલ સામ્રાજ્ય

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.18** જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે.

SS 7.19 મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
- → મુઘલ સલ્તનતની સ્થાપના.
- → મુઘલ શાસકો.
- → અન્ય શાસકો.
- → મુઘલ સામ્રાજ્ય - રાજ્યવ્યવસ્થા.
- → મુઘલકાલીન સંસ્કૃતિ.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. પાણીપતના પ્રથમ યુદ્ધમાં બાબરની જીત માટે જવાબદાર પરિબળ જણાવો ? ☐

(A) તેની સૈન્ય શક્તિ વધારે હતી. (B) યુદ્ધમાં તોપનો ઉપયોગ કર્યો.

(C) તેના સૈન્યમાં હાથીઓની સંખ્યા વધુ હતી. (D) ઉપરોક્ત તમામ

2. પાણીપતનું બીજુ યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે થયું હતું ? ☐

(A) બાબર અને રાણા સાંગા (B) બાબર અને ઈબ્રાહીમ લોદી

(C) અકબર અને હેમુ (D) અકબર અને રાણા પ્રતાપ

3. પાણીપતના પ્રથમ યુદ્ધથી કોનું શાસન શરૂ થયું ? ☐

(A) મુઘલ (B) બ્રિટિશ

(C) સલ્તનત (D) મરાઠા સામ્રાજ્ય

4. નીચેનામાંથી કોણ મુઘલ સામ્રાજ્યનો શાસક નથી ? ☐

(A) બાબર (B) અકબર

(C) હુમાયુ (D) શેરશાહ સૂરી

5. 'ગ્રાન્ડ ટ્રંક રોડ'નું નિર્માણ કરાવનાર શાસક કોણ હતો ? ☐

(A) અકબર (B) શેરશાહ સૂરી

(C) જહાંગીર (D) ઔરંગઝેબ

6. હલ્દીઘાટીનું યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે લડાયું હતું ?

(A) અકબર અને હેમુ (B) હુમાયુ અને શેરશાહ

(C) અકબર અને રાણા પ્રતાપ (D) શિવાજી અને ઔરંગઝેબ

7. મુઘલ સામ્રાજ્યનો કયો શાસક ચિત્રકાર પણ હતો ?

(A) બાબર (B) હુમાયુ

(C) અકબર (D) જહાંગીર

8. હાલના સમયમાં મહેસુલ ઉઘરાવવાનું કાર્ય કોણ કરે છે ?

(A) શિક્ષક (B) પોલીસ

(C) તલાટી (D) ગ્રામસેવક

9. મનસબદારી મહેસુલ વ્યવસ્થાનો સ્થાપક કોણ હતો ?

(A) અબુલ ફઝલ (B) ટોડરમલ

(C) બિરબલ (D) માનસિંહ

10. નીચેનામાંથી કયા રાજવીને ‘છત્રપતિ’નું બિરુદ મળ્યું હતું. ?

(A) શિવાજી (B) મહારાણા પ્રતાપ

(C) સમર્થ રામદાસ (D) વીર દુર્ગાદાસ રાઠોડ

પ્રશ્ન - 2 (A) યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. તાજમહલ .... શહેરમાં આવેલો છે.
2. રાણાપ્રતાપને આર્થિક મદદ કરનાર દાનવીર .... હતાં.
3. હુમાયુનો અર્થ .... થાય છે.
4. શાહજહાંના મોટા પુત્રનું નામ .... હતું.
5. મહારાણા પ્રતાપના ઘોડાનું નામ .... હતું.
6. ગુજરાત વિજયની યાદમાં અકબરે .... નામનો દરવાજો બંધાવ્યો હતો.
7. જહાંગીરના દરબારનો પ્રખ્યાત ચિત્રકાર .... હતો.

(B) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. બાબર	**1.**	**A.** ગ્રાન્ડ ટ્રંક રોડ બનાવનાર શાસક
2. શેરશાહ સૂરી.	**2.**	**B.** મેવાડના પ્રતાપી રાજવી
3. અકબર	**3.**	**C.** હિન્દુ સમ્રાટ તરીકે પ્રખ્યાત
4. મહારાણા પ્રતાપ	**4.**	**D.** બાબરનામા લખનાર શાસક
5. છત્રપતિ શિવાજી	**5.**	**E.** દિન-એ-ઈલાહી સંપ્રદાયના સ્થાપક
		F. તાજમહલ બંધાવનાર શાસક

પ્રશ્ન - 3 (A) નીચેના દરેક વિધાનના ખોટા શબ્દ પર છેકો મારી વિધાન ખરું બનાવો.

1. પાણીપતનાં પ્રથમ યુદ્ધમાં બાબર / ઈબ્રાહિમ લોદીનો વિજય થયો હતો.

2. હુમાયુએ દિલ્લીની પાસે ઔરંગાબાદ / દિનપનાહ નામનું નગર વસાવ્યું હતું.

3. અકબરે ફતેહપુર સીકી / અહેમદનગર ને પોતની રાજધાની બનાવી હતી.

4. જહાંગીરની ચતુર અને પ્રતિભાશાળી પત્ની નૂરજહાં / મુમતાજ હતી.

5. અકબરની સામે પડનાર મહાન શિવાજી / રાણા પ્રતાપ હતા.

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. મુઘલ સામ્રાજયમાં થયેલા શાસકો જણાવો.

....

....

....

2. હુમાયુનું અવસાન કેવી રીતે થયું હતું ?

....

....

....

3. અકબર ધર્મસહિષ્ણું શાસક બની શક્યો. શા માટે ?

....

....

....

4. પાણીપતનું બીજું યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે થયું હતું ? આ યુદ્ધમાં કોનો વિજય થયો હતો ?

....

....

....

5. શિવાજીના જીવન પર કોનો વ્યાપક પ્રભાવ હતો ?

....

....

....

6. અકબરના સમયમાં કયા કયા મહાન ચિત્રકારો થઈ ગયા ?

....

....

....

7. તાનસેનની વિશેષતા શું હતી ?

....

....

....

8. શાહજહાંના સમયમાં વિશેષ બાંધકામો શા માટે થયા હતા ?

....

....

....

પ્રશ્ન - 4 (A) મને ઓળખો.

1. મેં પાણીપતના પ્રથમ યુદ્ધમાં તોપોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. ....

2. હું માત્ર 14 વર્ષની વયે દિલ્લીનો બાદશાહ બન્યો હતો. ....

3. હું અકબરના નવ રત્નો પૈકી હાજર જવાબી ગણાતો હતો. ....

4. હું સંગીત કલા, મૂર્તિપૂજા અને ધાર્મિક ઉત્સવોનો વિરોધી હતો. ....

5. મારી તુલના રાણા પ્રતાપ સાથે કરવામાં આવે છે, હું મારવાડનો વતની હતો. ....

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો

1. શેરશાહને શાસક કરતા સુધારકના રૂપમાં યાદ કરવામાં આવે છે.

....

....

....

....

....

....

2. અકબરના નવ રત્નો અને તેમની વિશેષતા જણાવો ?

....

....

....

....

....

3. અકબરના સમયમાં કયા કયા પ્રખ્યાત બાંધકામો થયા હતા ?

....

....

....

....

....

....

4. મનસબદારી મહેસુલપ્રથા વિશે નોંધ લખો.

....

....

....

....

....

5. હલ્દીઘાટીના યુદ્ધ વિશે તમારા શબ્દોમાં નોંધ તૈયાર કરો.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 5 નીચે આપેલ પાત્રનો ટૂંકમાં પરિચય આપો.

1. શાહજહાં ....

....

....

....

....

2. વીરદુર્ગાદાસ રાઠોડ ....

....

....

....

....

3. અબુલ ફઝલ ....

....

....

....

....

4. મહારાણા પ્રતાપ ....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 6 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. નીચે આપેલા કોષ્ટકમાંથી મુઘલ સમયના પાંચ શાસકો અને ચાર બાંધકામો શોધીને કોષ્ટકની નીચે આપેલા જગ્યામાં લખો.

બુ	બા	લા	લ	કિ	લ્લો	ઔ	તા	કિ
લં	બ	દ	લા	ર	જ	રં	જ	ગ્રા
દ	ર	શા	હ	જ	હાં	ત	મ	મ
દ	રો	હ	બી	જા	ગી	હુ	હ	હ
ર	પ	અ	ક	બ	ર	મા	લ	લ્લી
વા	રા	તી	લ	ક	ન	યુ	આ	તા
જો	મો	તી	મ	સ્જી	દ	મ	લ	ના

શાસકો

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

બાંધકામ

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

2. નીચે આપેલી જગ્યામાં સમાચારપત્રો, સામયિકો, શાળા પુસ્તકાલય, ઈન્ટરનેટ કે તમારા શિક્ષકની મદદથી દર્શાવવામાં આવેલ ચિત્રો મેળવીને ચોંટાડો અને તેની વિગતો જાણો.

બુલંદ દરવાજો	**લાલ કિલ્લો**
દીવાન-એ-ખાસ	**તાજમહલ**

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.18	જુદા-જુદા શાસકોની નીતિઓની સરખામણી કરે છે				
SS 7.19	મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

4 મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો, શહેરો, વેપારી અને કારીગરો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ :	**SS 7.14**	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એક સાથે થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.
	SS 7.16	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન થયેલ સામાજિક-રાજકીય અને આર્થિક ફેરફારોનું વિશ્લેષણ કરે છે.
	SS 7.19	મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
- → મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો.
- → ભારતનાં સ્થાપત્યો.
- → ગુજરાતનાં રાજ્યો.
- → ચિત્રકલા, સંગીત, સાહિત્ય, લોકનૃત્ય અને હસ્તકલા.
- → શહેરીકરણ.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. નીચેનામાંથી કયું વિધાન ખોટું છે. ☐

(A) કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર કાળા પેગોડા તરીકે ઓળખાય છે.
(B) મોઢેરાનું સૂર્ય મંદિર મહેસાણા જિલ્લામાં આવેલું છે.
(C) પાટણ શહેરના પટોળા પ્રખ્યાત છે.
(D) બારમી સદીમાં ભીમદેવ સોલંકી દ્વારા સોમનાથ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થયો.

2. ભારતમાં રાજપૂત યુગનો સમયગાળો એટલે.... ☐

(A) ઈ.સ. 700 થી ઈ.સ. 1200
(B) ઈ.સ. 800 થી ઈ.સ. 1200
(C) ઈ.સ. 600 થી ઈ.સ. 1300
(D) ઈ.સ. 700 થી ઈ.સ. 1300

3. નીચેના પૈકી કયું સ્થાપત્ય નથી ? ☐

(A) વિજય સ્તંભ (B) પાટણનું પટોળું
(C) રાણીની વાવ (D) મોઢેરાનું સૂર્યમંદિર

4. નીચેનામાંથી કયું સ્થાપત્ય અલગ પડે છે ? ☐

(A) ઉપરકોટ (B) આગ્રાનો કિલ્લો
(C) લાલ કિલ્લો (D) કોણાર્કનું સૂર્યમંદિર

5. રુદ્રમહાલય નીચેનામાંથી શાની સાથે સંકળાયેલ છે ?

(A) ચિત્રકલા (B) નૃત્ય કલા

(C) સ્થાપત્ય (D) સંગીત કલા

6. હિતોપદેશ ગ્રંથના રચયિતા કોણ છે ?

(A) જયદેવ (B) નારાયણ

(C) કાલિદાસ (D) બાણભટ્ટ

7. આકારિઝા કઈ કલા સાથે સંકળાયેલ હતાં ?

(A) સ્થાપત્ય (B) ચિત્રકલા

(C) સંગીત કલા (D) સાહિત્ય

8. સોમનાથ મંદિર :: વેરાવળ, ઉપરકોટ :: ....

(A) ગાંધીનગર (B) અમદાવાદ

(C) જૂનાગઢ (D) પાટણ

9. સંગીત સુધાકર નામનો ગ્રંથ કોણે લખ્યો ?

(A) ચંદબરદાઈ (B) હરપાલદેવ

(C) સારંગદેવ (D) તાનસેન

10. સોમનાથ :: હમીરજી ગોહિલ :: જામનગર :: ....

(A) મીનળદેવી (B) રાણકદેવી

(C) સુરજ કુંવરબા (D) રાણી ઉદયમતી

પ્રશ્ન - 2 બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. જરી ભરત	**1.**	**A.** પાટણ
2. કીર્તિતોરણ	**2.**	**B.** જૂનાગઢ
3. રાણીની વાવ	**3.**	**C.** જેતપુર
4. અડી કડીની વાવ	**4.**	**D.** વડનગર
5. બાંધણી	**5.**	**E.** સુરત

પ્રશ્ન - 3 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. દીવાન-એ-આમ અને દિવાન-એ-ખાસ જેવી ઈમારતો ક્યાં આવેલી છે ?

....

....

....

2. આરામબાગ ક્યાં આવેલ છે ?

....

....

....

3. તરણેતરનો મેળો માણવા દેશ-વિદેશના લોકો શા માટે આવે છે ?

....

....

....

4. ગુજરાતમાં ભવાઈ ભજવવાનું શ્રેય કોને ફાળે જાય છે ?

....

....

....

5. શર્મિષ્ઠા તળાવ ક્યાં જોવા મળે છે ?

....

....

....

....

6. યુનેસ્કો દ્વારા ગુજરાતના કયા સ્થાપત્યને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે ?

....

....

....

7. રૂદ્રમહાલય ક્યાં આવેલ છે ?

....

....

....

8. અમદાવાદ શહેરની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?

....

....

....

9. અડાલજની વાવ કોણે બંધાવી હતી ?

....

....

....

....

10. હાજે કુતુબની રચના કોણે કરેલી ? અત્યારે એ કયા નામે ઓળખાય છે ?

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 4 મને ઓળખો.

1. મેં પાલિતાણાના શેત્રુંજય ડુંગર પર જૈન મંદિરો નિર્મિત કરાવ્યા. ....
2. મેં પદ્માવત નામનો ગ્રંથ લખ્યો. ....
3. મેં સહસ્ત્રલિંગ તળાવ બંધાવ્યું. ....
4. મારું મૂળ નામ ગિરિદુર્ગ હતું. ....
5. કોણાર્કનાં સૂર્ય મંદિરનું નિર્માણ મારા સમયમાં થયું હતું. ....

પ્રશ્ન - 5 યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. તાંજોરનું .... મંદિર તે સમયનું સૌથી ઊંચું મંદિર ગણાતું.
2. આગ્રામાં આવેલ .... ભારતના સ્થાપત્ય કલાના વારસાને ગૌરવાન્વિત કરે છે.
3. શીખ ધર્મનું પ્રખ્યાત સુવર્ણમંદિર .... શહેરમાં આવેલું છે.
4. મીનળદેવીએ ધોળકામાં .... તળાવ બંધાવ્યું.
5. મધ્યયુગીન ચિત્રકલાના .... અને .... વિશિષ્ટ ગ્રંથો હતા.

પ્રશ્ન - 6 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. ગુજરાતમાં મધ્યયુગીન આવેલા સ્થાપત્યોનાં નામ જણાવો.

....

....

....

....

....

2. મધ્યયુગમાં સંગીત ક્ષેત્રે થયેલું પ્રદાન જણાવો.

....

....

....

....

....

3. લાલ કિલ્લા વિશે ટૂંકમાં માહિતી આપો.

....

....

....

....

....

4. દિલ્લીમાં આવેલા મધ્યયુગીન સ્થાપત્યોનાં નામ જણાવો.

....

....

....

....

....

5. ગુજરાતની હસ્ત કલા વિશે ટૂંકમાં જણાવો.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 7 નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. શિલ્પકલા ....

....

....

....

....

2. સ્થપતિ ....

....

....

....

....

3. ગોપુરમ ....

....

....

....

....

4. પાળિયા ....

....

....

....

....

5. સ્થાપત્ય ....

પ્રશ્ન - 8 ટૂંકનોંધ લખો.

1. સોમનાથ મંદિર.

....

2. કોણાર્કનું સૂર્યમંદિર.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 9 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. નીચે આપેલ વિગતોનું સ્થાપત્ય, સાહિત્ય અને સંગીત અંગેની વર્ગીકરણ કરવાની વિગતો આપવી.

સ્થાપત્ય	સાહિત્ય	સંગીત
....	....	....
....	....	....

2. નીચે આપેલ બૉક્સમાં નામ મુજબના ચિત્રો શોધી ચોંટાડો.

1. સોમનાથ મંદિર

2. મોઢેરાનું સૂર્યમંદિર

3. આપેલ કોષ્ટકમાં ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય માહિતી ભરો.

ક્રમ	ગ્રંથ	રચયિતા
1.	પદ્મનાભ	....
2.	....	પદ્મનાભ
3.	તુઘલખનામા અને તારીખે દિલ્લી	....
4.	....	ચંદબરદાઈ
5.	સિદ્ધાંત શિરોમણી અને લીલાવતી	....

ક્રમ	સ્થાપત્ય	સ્થળ
1.	રાણીની વાવ	....
2.	....	જૂનાગઢ
3.	કિર્તી તોરણ	....
4.	....	અમૃતસર
5.	કોર્ણાકનું મંદિર	....

4. નીચેના શબ્દ ચોરસમાં પાંચ સ્થાપત્યો અને પાંચ ગ્રંથોના નામ છૂપાયેલાં છે તે શોધી નીચે લખો.

કા	કિ	તા	જ	મ	હ	લ	કો	રા
ન	ર્તી	આ	ગો	ના	રુ	પૃ	રા	ણી
ડ	તો	પ	ગી	ધ	દ્	થ્વી	થા	ની
દે	ર	વા	ત	ન	મ	રા	મી	વા
પ્ર	ણ	લે	ગો	સ	હા	જ	પ	વ
બં	ચ	ખ	વિં	પૂ	લ	રા	પ્રા	ના
ધ	ના	છી	દ	બા	ય	સો	વ	ગ
વી	હિ	તો	પ	દે	શ	પે	ત	ર
વિ	જ	ય	સ્તં	ભ	રા	જી	શી	બા

સ્થાપત્યો

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ગ્રંથો

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.14	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એક સાથે થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.				
SS 7.16	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન થયેલ સામાજિક-રાજકીય અને આર્થિક ફેરફારોનું વિશ્લેષણ કરે છે.				
SS 7.19	મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.				

વાલીની સહી : ....

શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

9 પૃથ્વીની આંતરિક રચના અને ભૂમિસ્વરૂપો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.1** પૃથ્વીના મુખ્ય આંતરિક સ્તરો, ખડકોના પ્રકારો અને વાતાવરણના સ્તરોને આકૃતિ દ્વારા ઓળખે છે.

SS 7.4 વિવિધ પરિબળો/ઘટનાઓને કારણે રચાતા ભૂમિસ્વરૂપના નિર્માણનું વર્ણન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
→ ખડકોની ઉત્પત્તિ અને ખનીજોની ઉત્પત્તિ.
→ પૃથ્વીના મુખ્ય સ્તરો.
→ ભૂમિસ્વરૂપોનું નિર્માણ કાર્ય.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. નીચેનામાંથી કયું વિધાન જળકૃત ખડકોને લાગુ પડતું નથી ? ☐
(A) ખડકો ઘસાઈ કે અથડાઈને નાના ટુકડામાં ફેરવાય છે.
(B) આ નિક્ષેપ પવન, હવા, પાણી વગેરે દ્વારા એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે પહોંચે છે.
(C) આ નિક્ષેપિત ખડક દબાઈ અને નક્કર બની ખડકના સ્તર બનાવતું નથી.
(D) આ પ્રકારના ખડકોને પ્રસ્તર ખડકો કહેવામાં આવે છે.

2. તાજમહેલ બનાવવા માટે કયા પ્રકારના ખડકો વપરાયા છે ? ☐
(A) જળકૃત ખડકો (B) રૂપાંતરિત ખડકો
(C) અગ્નિકૃત ખડકો (D) એક પણ નહિ

3. ભૂકંપની સંભાવનાઓનું અનુમાન સામાન્ય પદ્ધતિથી નીચેનામાંથી કઈ રીતે થઈ શકતું નથી ? ☐
(A) પ્રાણીઓના વર્તનનો અભ્યાસ. (B) તળાવની માછલીઓનું તીવ્ર હલનચલન.
(C) સરીસૃપનું પૃથ્વી સપાટી પર આવવું. (D) મોરનું નૃત્ય કરવું.

4. પૃથ્વી સપાટીનું ઉપલું સ્તર મુખ્યત્વે કયા ખનીજ તત્ત્વોનું બનેલું છે ? ☐
(A) સિલિકા અને એલ્યુમિના (B) સિલિકા અને મૅગ્નેશિયમ
(C) મૅગ્નેશિયમ અને એલ્યુમિના (D) સિલિકા અને નિકલ

5. નીચેનામાંથી કયું વાક્ય હિમનદીને લાગુ પડતું નથી ? ☐
(A) હિમનદી હિમાચ્છાદિત પર્વતીય ક્ષેત્રોમાં જ જોવા મળે છે.
(B) હિમનદી દિવાલ જેવા સ્વરૂપ સ્ટેકનું નિર્માણ કરે છે.
(C) હિમનદી ઘસારણ દ્વારા U (યુ) આકારની ખીણનું નિર્માણ કરે છે.
(D) હિમનદી પીગળતાં પર્વતીય ક્ષેત્રોમાં આવેલી કોતરોમાં પાણી ભરાતાં સરોવરનું નિર્માણ થાય છે.

પ્રશ્ન - 2 યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. અનાજ પીસવા માટે .... પથ્થરનો ઉપયોગ થાય છે.
2. ભૂકવચ નીચે જે સ્થાને કંપનની શરૂઆત થાય છે તેને .... કહે છે.
3. પૃથ્વીનું સૌથી આંતરિક સ્તર .... નામે ઓળખાય છે.
4. સમુદ્ર મોજાંના ઘસારણથી દિવાલ જેવા રચાતા સ્વરૂપને .... કહે છે.
5. પવનની ગતિ ઘટતાં માટીના કણ જમીન પર પથરાય તેને .... કહે છે.

પ્રશ્ન - 3 બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. ચીકણી માટી	1.	A. અગ્નિકૃત ખડકો
2. પવનનું કાર્ય	2.	B. જળકૃત ખડકો
3. જીવાશ્મિ	3.	C. સ્લેટમાં રૂપાંતર
4. ગ્રેનાઈટ	4.	D. આરસપહાણ
	5.	E. રેતીના ઢુવા

પ્રશ્ન - 4 નીચે આપેલાં ચિત્રો જોઈ નદીથી બનેલાં ભૂમિ સ્વરૂપોનાં નામ લખો અને તે ઘસારણ અથવા નિક્ષેપણ કે ઘસારણ અને નિક્ષેપણ બન્નેથી બનેલ છે તે જણાવો.

ચિત્ર	લાક્ષણિક નામ	ઘસારણ / ઘસારણ અને નિક્ષેપણ
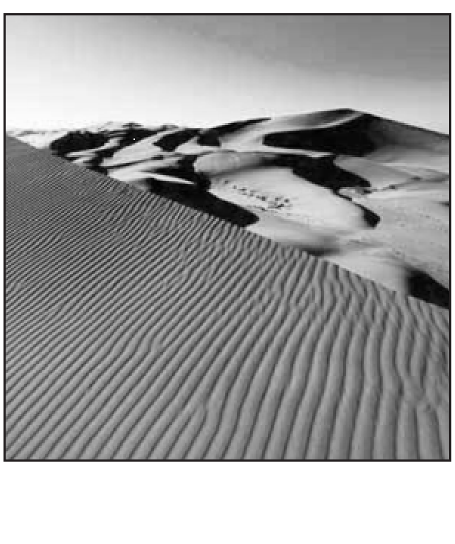	....	....

ચિત્ર	લાક્ષણિક નામ	ઘસારણ / ઘસારણ અને નિક્ષેપણ
	....	....
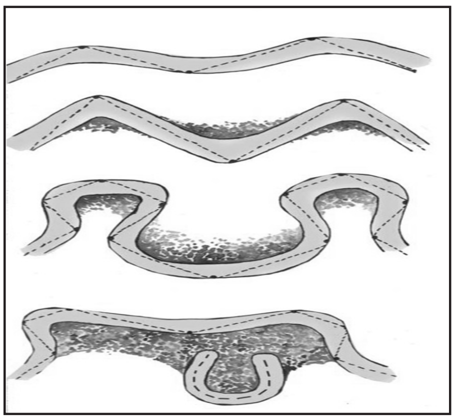	....	....

પ્રશ્ન - 5 નીચે આપેલાં નદીનાં કાર્યો આડાંઅવળાં થઈ ગયાં છે તેને પ્રક્રિયા નિર્માણના ક્રમમાં ગોઠવો.

1. કુદરતી તટ બંધની રચના. ☐
2. સર્પાકાર વહન માર્ગ પર નદીનું વહેવું. ☐
3. જળપ્રપાત કે જળધોધની રચના. ☐
4. મુખ ત્રિકોણ ડેલ્ટાનું નિર્માણ. ☐
5. પૂરના મેદાનનું નિર્માણ. ☐

પ્રશ્ન - 6 નીચે આપેલી આકૃતિ ઓળખી તેનું યોગ્ય નામ નિર્દેશ કરો.

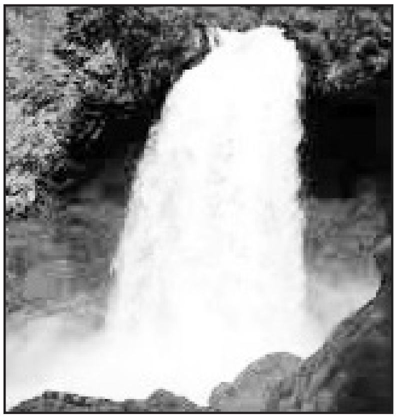

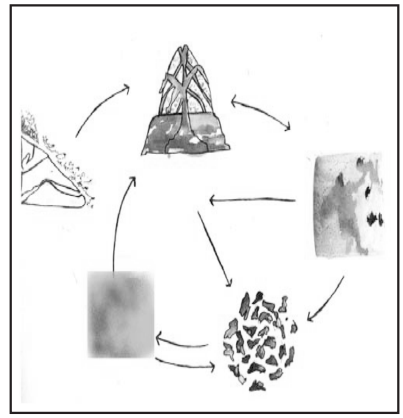

પ્રશ્ન - 7 નીચે આપેલા પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. ભૂકવચ.

....

....

....

....

2. અગ્નિકૃત ખડકો.

....

....

....

....

3. ખડક ચક્ર.

....

4. જળ પ્રપાત (જળધોધ).

5. ઢુવા (બારખન).

પ્રશ્ન - 8 નીચેનાં વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. આપણે પૃથ્વીના કેન્દ્રમાં જઈ શકતા નથી.

2. ચૂનાના પથ્થર આરસપહાણમાં ફેરવાઈ જાય છે.

....

....

....

....

3. રણમાં ભૂ સ્તર પ્રકારના ખડકો જોવા મળે છે.

....

....

....

....

4. સમુદ્રી ગુફાઓ સ્ટેકમાં ફેરવાય છે.

....

....

....

....

5. પૂરના મેદાનો ખૂબ જ ફળદ્રુપ હોય છે.

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 9 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. તમારા ઘરમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી વસ્તુઓ બનાવવામાં જે ખનીજનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તેનાં ચિત્રો દોરી કે ચોંટાડીને ખનીજનાં નામ લખો.

2. પૃથ્વીની આંતરિક રચના અને કોઈ એક ભૂમિ સ્વરૂપની આકૃતિ દોરો.

3. કોઈપણ એક ભૂમિ સ્વરૂપની આકૃતિ દોરો.

4. પ્રોજેક્ટ

(1) તમારા જિલ્લામાં મળી આવતાં ખનીજો શોધી વર્ગખંડમાં બતાવી તેના ઉપયોગોની ચર્ચા કરો.

(2) તમારા જિલ્લામાં મળી આવતાં ખડકના ટુકડા એકત્ર કરી તેમની ઓળખ કરો અને તેમના ઉપયોગો વિશે નોંધ કરો.

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.1	પૃથ્વીના મુખ્ય આંતરિક સ્તરો, ખડકોના પ્રકારો અને વાતાવરણના સ્તરોને આકૃતિ દ્વારા ઓળખે છે				
SS 7.4	વિવિધ પરિબળો/ઘટનાઓને કારણે રચાતા ભૂમિસ્વરૂપના નિર્માણનું વર્ણન કરે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

10 પર્યાવરણના ઘટકો અને આંતરસંબંધ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.6** પર્યાવરણના વિવિધ ઘટકો અને તેમની વચ્ચેના સંબંધને વર્ણવે છે.

SS 7.7 પર્યાવરણના પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર પરિબળોનું વિશ્લેષણ કરે છે અને રોકવા માટેના પગલાં જણાવે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
→ પર્યાવરણના ઘટકો.
→ ભૂમિ, જળ, હવા અને ધ્વનિપ્રદૂષણ અને તેના ઉપાયો.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. પર્યાવરણમાં કયા આવરણનો સમાવેશ કરી શકાય નહિ ? ☐

(A) મૃદાવરણ (B) વાતાવરણ
(C) જલાવરણ (D) ભાવાવરણ

2. વાતાવરણમાં કોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે ? ☐

(A) મહાસાગરો, સાગરો, સરોવરો, નદીઓ (B) વાયુઓ, પાણીની વરાળ, ધૂળના રજકાણો, ક્ષારકણો
(C) ખડક, ખનીજ, મેદાન, ખીણો વગેરે (D) વનસ્પતિ, પ્રાણીઓ, જીવજંતુઓ અને માનવો

3. તમે વહેલી સવારે સમુદ્રકિનારે ચાલવા જાઓ છો ત્યાં તમને કયો સ્ફૂર્તિદાયક વાયુ પ્રાપ્ત થશે ? ☐

(A) ઑક્સિજન (B) ઑઝૉન
(C) નાઈટ્રોજન (D) હાઈડ્રોજન

4. ત્સુનામી જેવાં શક્તિશાળી વિનાશક મોજાં ઉત્પન્ન કરવામાં કઈ પ્રક્રિયા જવાબદાર નથી ? ☐

(A) જ્વાળામુખી (B) ભૂકંપ
(C) A અને B બંને (D) દાવાનળ

5. ધ્રુવ પ્રદેશથી વહેતા સમુદ્રના પ્રવાહ માટે નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું છે ? ☐

(A) ધ્રુવ પ્રદેશથી વહેતા સમુદ્રના પ્રવાહો ગરમ હોય છે. (B) ધ્રુવ પ્રદેશથી વિષુવવૃત તરફ વહે છે.
(C) ધ્રુવ પ્રદેશથી વહેતા સમુદ્રના પ્રવાહ સ્થિર હોય છે. (D) વિષુવવૃતથી ધ્રુવ તરફ વહે છે.

6. 10 થી 11 કિલોમીટર જેટલી ઊંડી ખીણ કયાં મહાસાગરમાં આવેલી છે ? ☐

(A) પેસેફિક મહાસાગર (B) આર્કટિક મહાસાગર
(C) હિન્દ મહાસાગર (D) એટલાન્ટિક મહાસાગર

7. બે ભરતી કે ઓટ વચ્ચેનો સમયગાળો આશરે કેટલો હોય છે ?

(A) 12:25 કલાક (B) 12:30 કલાક

(C) 25:12 કલાક (D) 12:00 કલાક

8. કયું બળતણ પ્રદૂષણ મુક્ત બળતણ નથી ?

(A) CNG (B) PNG

(C) સૌરઊર્જા (D) પેટ્રોલ

9. નીચેનામાંથી કોનો હવા પ્રદૂષણનાં પ્રદૂષકોમાં સમાવેશ થતો નથી ?

(A) કાર્બન મોનોક્સાઈડ (B) નાઈટ્રસ ઓક્સાઈડ

(C) બેન્ઝા પાયરિન (D) રાસાયણિક ખાતર

10. પૃથ્વીની સપાટીનો આશરે કેટલા ટકા વિસ્તાર પાણી રોકે છે ?

(A) 29 (B) 25

(C) 71 (D) 99

11. 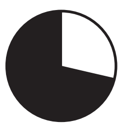 **આકૃતિમાં કાળા રંગથી ઘેરાયેલો ભાગ માટે ક્યું વિધાન સાચું છે ?**

(i) તે મૃદાવરણ દ્વારા રોકાયેલ વિસ્તાર છે.

(ii) તે જલાવરણ દ્વારા રોકાયેલ વિસ્તાર છે.

(iii) તે 71% ભાગ રોકે છે.

(iv) તે 29% ભાગ રોકે છે.

(A) માત્ર I (B) II અને III

(C) માત્ર II (D) II અને IV

પ્રશ્ન - 2 (A) યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેનાં વિધાનોની ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. સૂર્યમંડળનો એકમાત્ર એવો ગ્રહ .... છે કે જેને કુદરતી પર્યાવરણની ભેટ મળી છે.
2. પૃથ્વીના ઉપરના ઘન પોપડાને .... આવરણ કહેવાય છે.
3. વાતાવરણ સૂર્યના .... કિરણોથી સજીવસૃષ્ટિનું રક્ષણ કરે છે.
4. સૂર્ય અને ચંદ્રના ગુરુત્વાકર્ષણના કારણે પૃથ્વી પર .... આવે છે.
5. કોલસો, પેટ્રોલ, ડીઝલ વગેરેનો જરૂર પૂરતો જ ઉપયોગ કરવાથી .... નું પ્રદૂષણ ઘટે છે.

(B) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. કારખાનાના ધૂમાડાના રજકણો	**1.**	**A.** જમીનનું પ્રદૂષણ
2. રાસાયણિક ખાતર, જંતુનાશક દવાઓ	**2.**	**B.** ધ્વનિનું પ્રદૂષણ
3. લાઉડ સ્પિકર	**3.**	**C.** જળનું પ્રદૂષણ
4. ઉદ્યોગોનું પ્રદૂષિત પાણી	**4.**	**D.** હવાનું પ્રદૂષણ

પ્રશ્ન - 3 (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. મીઠા પાણીના મુખ્ય સ્રોત કયા-કયા છે ?

....

....

....

2. ચીડિયાપણું અને બહેરાશ કયા પ્રદૂષણની માનવજીવન પરની અસર છે ?

....

....

....

3. ભૂમિપ્રદૂષણ એટલે શું ?

....

....

....

4. જલાવરણમાં કોનો સમાવેશ થાય છે ?

....

....

....

....

5. રેડિયો, ટેલિવિઝન, મોબાઈલ વગેરેમાં સંદેશાવ્યવહાર કયા આવરણને આભારી છે ?

....

....

....

6. મોટી ભરતી કેવી સ્થિતિના પ્રભાવથી થાય છે ?

....

....

....

7. મહાત્મા ગાંધીજીએ પ્રદૂષણ વિશે શું કહ્યું છે ?

....

....

....

8. શાળા, હોસ્પિટલ જેવા સ્થળોએ ‘નો હોર્ન’ ઝોન કયા પ્રકારના પ્રદૂષણને ઘટાડવા માટે મૂકવામાં આવે છે ?

....

....

....

....

(B) નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

1. હવાનું પ્રદૂષણ ઘટાડવા વાહનો માટે PUCનો કડક અમલ કરાવવો જોઈએ. ☐
2. પૃથ્વી સપાટીનો નીચાણવાળો ભાગ જે પાણીથી ઘેરાયેલા છે તેને જલાવરણ કહે છે. ☐
3. માનવ આસપાસના પર્યાવરણ સાથે આંતરક્રિયા કરતો નથી. ☐
4. પૃથ્વી પર સૂર્ય કરતાં ચંદ્રનું ગુરુત્વાકર્ષણ બળ વધુ છે. ☐
5. વધારે પડતાં ઘોંઘાટથી ઘણા કીટકો અને સૂક્ષ્મજીવાણુંઓ નાશ પામતાં નથી. ☐

પ્રશ્ન - 4 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. માનવનિર્મિત પર્યાવરણ એટલે શું ?

....

....

....

....

2. જળ પ્રદૂષણ શા કારણે થાય છે ?

....

....

....

....

....

3. હવાનું પ્રદૂષણ અટકાવવા કયાં પગલાં લેવા જોઈએ ?

....

....

....

....

....

4. જળ પ્રદૂષણ અટકાવવા માટે તમારા પ્રયત્નો લખો.

....

....

....

....

....

5. પર્યાવરણ એટલે શું ? તેના ઘટકો જણાવો.

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 5 નીચેના વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. દરિયામાં ભરતી ઓટ થાય છે.

....

....

....

2. અમાસ અને પૂનમના દિવસે દરિયામાં મોટી ભરતી આવે છે.

....

....

....

પ્રશ્ન - 6 નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. પ્રદૂષણ. ....

....

....

....

2. ભરતી ઓટ. ....

....

....

....

3. જીવાવરણ. ....

....

....

....

પ્રશ્ન - 7 ટૂંકનોંધ લખો.

1. જમીન પ્રદૂષણ અટકાવવાના ઉપાયો.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. ધ્વનિ પ્રદૂષણ અટકાવવાના ઉપાયો.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 8 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. વર્ગીકરણ કરો.

(ધૂળરજકણો, ઘન કચરો, ગટરનું પાણી, ઉત્ખનન પ્રવૃત્તિ, જેટ વિમાનનો અવાજ, રાસાયણિક ખાતર, ઉદ્યોગોનું દૂષિત પાણી, ડી.જે. નો અવાજ, કોલસાના રજકણો, લાઉડ સ્પીકર, જહાજોમાં વપરાતું બળતણ, પ્લાસ્ટિક ઉપયોગ, વાહનનો ધૂમાડો)

જમીન પ્રદૂષણ	જળ પ્રદૂષણ	હવા પ્રદૂષણ	ધ્વનિ પ્રદૂષણ

2. તમે જોયેલા પ્રદૂષણનું ચિત્ર ચોંટાડી તે પ્રદૂષણનું નામ લખો.

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.6	પર્યાવરણના વિવિધ ઘટકો અને તેમની વચ્ચેના સંબંધને વર્ણવે છે.				
SS 7.7	પર્યાવરણના પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર પરિબળોનું વિશ્લેષણ કરે છે અને રોકવા માટેના પગલાં જણાવે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

11 વાતાવરણની સજીવો પર અસરો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.1** પૃથ્વીનાં મુખ્ય આંતરિક સ્તરો, ખડકોના પ્રકારો અને વાતાવરણનાં સ્તરોને આકૃતિ દ્વારા ઓળખે છે.

SS 7.2 પૃથ્વીનાં ગોળા અથવા દુનિયાના નકશા પર વિવિધ આબોહવાકીય વિસ્તારો દર્શાવે છે.

SS 7.5 વાતાવરણની રચના અને માળખું સમજાવે છે.

SS 7.8 વનસ્પતિ અને પ્રાણી સૃષ્ટિમાં વિવિધતાનાં કારણો જાણે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :

→ વાતાવરણનું નિર્માણ
→ વાતાવરણ
→ વાતાવરણની સ્તર રચના
→ હવામાન
→ આબોહવા
→ તાપમાન
→ વાતાવરણનું દબાણ
→ પવનો અને તેના પ્રકાર
→ ભેજ
→ આબોહવા અને માનવજીવન
→ કુદરતી વનસ્પતિ અને પ્રાણી સૃષ્ટિ
→ જંગલોના પ્રકાર
→ ઘાસના મેદાનો
→ કાંટાળી વનસ્પતિ અને ઝાડ-ઝાંખરા

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. વાતાવરણનું કયું આવરણ પૃથ્વી સપાટીની સૌથી નજીક આવેલ છે ? ☐

(A) બાહ્યાવરણ (B) મધ્યાવરણ
(C) સમતાપ આવરણ (D) ક્ષોભ આવરણ

2. હિમાલય અને લદ્દાખમાં કયા - કયા પ્રાણીઓ જોવા મળે છે ? ☐

(A) હિમદીપડા, ઊંટ, સિંહ (B) હાથી, ચિત્તા, પાંડા
(C) હિમદીપડા, ચિત્તા, પાંડા (D) હિમદીપડા, કાળિયાર, પાંડા

3. વાયુમંડળ કયા બે વાયુઓનું પ્રમાણ સવિશેષ છે ?

(I) ઈથેન, મિથેન

(II) નાઈટ્રોજન, ઑક્સિજન

(III) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ, નિયૉન

(IV) ઓર્ગોન અને નિયૉન

(A) માત્ર - 1 (B) માત્ર - 2

(C) 2 અને 3 (D) 3 અને 4

4. જો તમે જંગલમાં ફરવા ગયા હોવ અને ત્યાં તમને વાંદરા, ધ્રુવીય રીંછ, કસ્તુરી મૃગ, યાક વગેરે પ્રાણીઓ જોવા મળે છે તો તે ક્યું જંગલ હશે ?

(A) ભૂમધ્ય સાગરનાં જંગલો (B) શંકુદ્રુમનાં જંગલો

(C) સમશીતોષણ ખરાઉ જંગલો (D) ઉષ્ણ કટિબંધીય ખરાઉ જંગલો

5. નીચેનામાંથી બંધબેસતી જોડી બનાવી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

"અ"	"બ"
(I) થર્મોમીટર	(a) પવનની દિશા બતાવે છે.
(II) પવન દિશા દર્શક યંત્ર	(b) વરસાદનો જથ્થો માપે છે.
(III) વર્ષામાપક યંત્ર	(c) પવનની ઝડપ બતાવે છે.
(IV) પવન વેગ માપક	(d) તાપમાન માપે છે.

(A) (I) - a, (II) - b, (III) - c, (IV) - d (B) (I) - d, (II) - a, (III) - b, (IV) - c

(C) (I) - d, (II) - c, (III) - b, (IV) - a (D) (I) - c, (II) - d, (III) - b, (IV) - a

6. આશરે 110 કિમી સુધી : ઑક્સિજન, આશરે 130 કિમી સુધી : .... ?

(A) હાઈડ્રોજન (B) નાઈટ્રોજન

(C) હિલિયમ (D) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ

7. દૈનિક / સ્થાનિક પવનોમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ થાય છે ?

(I) લૂ (II) શીત લહેર (III) દરિયાઈ - જમીન લહેરો (IV) પર્વત - ખીણની લહેરો

(A) માત્ર - 1 (B) માત્ર - 2

(C) 1, 1 અને 3 (D) ઉપરોક્ત બધાં

8. પૃથ્વીની સપાટીથી ઊંચાઈ તરફ જતાં આવરણો સંદર્ભે સાચો ક્રમ કયો છે ?

(A) ક્ષોભ-આવરણ, સમતાપ આવરણ, ઉષ્માવરણ, મધ્યાવરણ

(B) ક્ષોભ-આવરણ, ઉષ્માવરણ, સમતાપ આવરણ, મધ્યાવરણ

(C) ક્ષોભ-આવરણ, સમતાપ આવરણ, મધ્યાવરણ, ઉષ્માવરણ

(D) ક્ષોભ-આવરણ, મધ્યાવરણ, સમતાપ આવરણ, ઉષ્માવરણ

9. નીચેનામાંથી બંધબેસતી જોડી બનાવી, યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

''અ''	''બ''
(I) વ્યાપારી પવનો	(a) મોસમી પવનો
(II) નૈઋર્ત્ય પવનો	(b) કાયમી પવન
(III) પર્વત-ખીણની લહેરો	(c) દૈનિક / સ્થાનિક પવન

(A) (I) - a, (II) - b, (III) - c (B) (I) - b, (II) - a, (III) - c
(C) (I) - b, (II) - c, (III) - a (D) (I) - a, (II) - c, (III) - b

10. ઉષ્માવરણ માટે કયું વિધાન સાચું નથી ?

(A) જેમ-જેમ ઊંચાઈએ જઈએ તેમ-તેમ તાપમાન ઘટતું જાય છે.
(B) અહીં હવા અતિશય પાતળી હોય છે.
(C) ટી.વી., રેડિયો-પ્રસારણ, ઈન્ટરનેટનો લાભ આ આવરણને આભારી છે.
(D) આયનાવરણની ઉપરના આવરણને બાહ્યાવરણ કહે છે.

પ્રશ્ન - 2 (A) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. ઉષ્ણકટિબંધીય બારેમાસ લીલાં જંગલો	**1.**	**A.** ઓલિવ
2. સમશીતોષ્ણ ખરાઉ જંગલો	**2.**	**B.** ચીડ
3. સમશીતોષ્ણ બારેમાસ લીલાં જંગલો	**3.**	**C.** દેવદાર
4. ભૂમધ્ય સાગરનાં જંગલો	**4.**	**D.** મોહગની
5. શંકુદ્રુમનાં જંગલ	**5.**	**E.** મેપલ

(B) નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

1. ઘાસના મેદાન મધ્યમ વરસાદવાળા ક્ષેત્રમાં જોવા મળે છે.
2. પૃથ્વી સપાટીથી 32 કિ.મી.ની ઉંચાઈ સુધીમાં 99 % જેટલી હવા સમાયેલી છે.
3. સમુદ્ર સપાટી પર વાતાવરણનું દબાણ સૌથી ઓછું હોય છે.
4. સમતાપ આવરણથી ઉપર આશરે 100 કિ.મી.ની ઉંચાઈ સુધી મધ્યાવરણ હોય છે.
5. જો પૃથ્વી પર તાપમાન વધી જાય તો ખેતીપાક ઊગી શકે નહીં.

પ્રશ્ન - 3 (A) યોગ્ય શબ્દો વડે નીચેની ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. હવામાં રહેલ ગરમીની સપાટીને .... કહે છે.
2. રેડિયો-તરંગોનું પરાવર્તન .... આવરણને આભારી છે.
3. વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઈડ આશરે .... કિ.મી. સુધી જોવા મળે છે.
4. ધ્રુવો તરફથી ધ્રુવવૃત્તો તરફ વાતા ધ્રુવીય પવનો .... હોય છે.

(B) તફાવત જણાવો.

	હવામાન		આબોહવા
1		1	
2		2	

પ્રશ્ન - 4 (A) મને ઓળખો.

1. હું જીવસૃષ્ટિ માટે ખૂબ જ અગત્યનું આવરણ છું. ....
2. હું રણપ્રદેશમાં જોવા મળતી વનસ્પતિ છું. ....
3. હું સૂર્યના અત્યંત ગરમ પારજાંબલી કિરણોથી પૃથ્વીનું રક્ષણ કરું છું. ....
4. હું કચ્છનાં નાના રણમાં જોવા મળતું વિશ્વનું અજોડ પ્રાણી છું. ....

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. રણપ્રદેશમાં જોવા મળતાં પશુ-પક્ષી તથા જીવજંતુના નામ લખો ?

....

....

....

2. વાતાવરણમાં કયા - કયા વાયુઓ આવેલા છે ?

....

....

....

3. ગુજરાતમાં સમશીતોષ્ણ ઘાસના મેદાનો કયા સ્થળોએ આવેલા છે ?

....

....

....

4. પવન એટલે શું ? તેના મુખ્ય પ્રકારો કયા કયા છે ?

....

....

....

5. ક્ષોભ આવરણ વિષુવવૃત્ત પર કેટલા કિલોમીટર સુધી ફેલાયેલું છે ?

....

....

....

....

6. આફ્રિકામાં આવેલું કયું ઘાસનું મેદાન વિશ્વભરમાં પ્રખ્યાત છે ?

....

....

....

7. રણપ્રદેશમાં લોકો સતત ઊડતી રેતીથી બચવા કેવો પોશાક પહેરે છે ?

....

....

....

8. ઉષ્ણકટિબંધીય ખરાઉ જંગલોમાં કયાં કયાં પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ જોવા મળે છે ?

....

....

....

પ્રશ્ન - 5 (A) નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. વાતાવરણ. ....

....

....

....

2. સૂર્યઘાત. ....

....

....

....

3. ભેજ. ....

....

....

....

4. લૂ. ....

....

....

....

....

(B) નીચેના વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. રણપ્રદેશમાં વનસ્પતિ કાંટાળી હોય છે.

....

....

....

2. સમતાપ આવરણમાં જેટ વિમાનો ઓછા અવરોધ અને ઝડપથી ઊડી શકે છે.

....

....

....

3. વન્યજીવો આજે સંકટમાં છે.

....

....

....

4. સૂર્યઘાતનું પ્રમાણ વિષુવવૃત્તથી ધ્રુવ તરફ ઘટે છે.

....

....

....

5. પાનખર ઋતુમાં વૃક્ષનાં પાંદડા ખરી જાય છે.

....

....

....

6. આબોહવા માનવ સ્વભાવ પર અસર કરે છે.

....

....

....

7. શહેરોમાં ગામડાં કરતાં વધારે તાપમાન અનુભવાય છે.

....

....

પ્રશ્ન - 6 (A) ટૂંકનોંધ લખો.

1. આબોહવાની માનવજીવન પર થતી અસરો.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. વાતાવરણનું દબાણ.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

(B) પાઠ્યપુસ્તકના પાના નંબર - ૬૩ પર આપેલ વાતાવરણની સ્તર રચનાની આકૃતિ આપના શિક્ષકશ્રીની સૂચના મુજબ અહીં આપેલા બોક્સમાં દોરો.

પ્રશ્ન - 7 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

(1) તમારા ગામનાં કોઈ 5 (પાંચ) વૃક્ષોની યાદી તૈયાર કરો અને તેની સામે તેનો ઉપયોગ ટૂંકમાં લખો.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

(2) ટેલિવિઝનમાં આવતાં હવામાન સમાચાર જુઓ, અને તેની મદદથી તથા આપના શિક્ષકના માર્ગદર્શન મુજબ એક અઠવાડિયાનું હવામાન કૅલેન્ડર બનાવો.

જુદાં-જુદાં પ્રકારના હવામાનને બતાવવા માટે ચિત્રો અથવા સંકેતોનો ઉપયોગ કરો. જો હવામાનમાં ફેરફાર આવે છે, તો તમે એક દિવસમાં એકથી વધુ સંકેતો / ચિત્રોનો ઉપયોગ કરી શકો છો. અહીં ચિત્રો / સંકેત આપેલાં છે, આ ઉદાહરણ છે તમે તેમાં ફેરફાર કરી શકો છે.

ગરમ દિવસ - 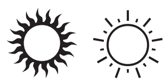

વરસાદી દિવસ -

પવનના દિવસો -

વાદળના ગડગડાટ વાળા દિવસ -

બર્ફીલો / વધું ઠંડો દિવસ -

ધુમ્મસવાળો દિવસ -

ક્રમ	દિવસ	હવામાન
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.1	પૃથ્વીનાં મુખ્ય આંતરિક અસરો, ખડકોના પ્રકારો અને વાતાવરણનાં સ્તરોને આકૃતિ દ્વારા ઓળખે છે.				
SS 7.2	પૃથ્વીનાં ગોળા અથવા દુનિયાના નકશા પર વિવિધ આબોહવાકીય વિસ્તારો દર્શાવે છે.				
SS 7.5	વાતાવરણની રચના અને માળખું સમજાવે છે.				
SS 7.8	વનસ્પતિ અને પ્રાણી સૃષ્ટિમાં વિવિધતાના કારણો જાણે છે.				

વાલીની સહી : ....   શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

14 લોકશાહીમાં સમાનતા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.22** લોકશાહીમાં સમાનતાનું મહત્ત્વ સમજે છે.

SS 7.23 રાજકીય સમાનતા, આર્થિક સમાનતા અને સામાજિક સમાનતા વચ્ચે તફાવત સમજે છે.

SS 7.24 સમાનતાના અધિકારના સંદર્ભમાં પોતપોતાના ક્ષેત્રમાં સામાજિક, રાજકીય, આર્થિક મુદ્દાઓનું અર્થઘટન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
- → લોકશાહી
- → લોકશાહીમાં સમાનતા - અસમાનતા
- → સમાનતા માટે સંઘર્ષ
- → સમાનતાના પ્રકાર - અર્થઘટન
- → ભારતનું બંધારણ
- → આર્થિક, રાજકીય, સામાજિક સમાનતા
- → મતાધિકાર
- → અન્ય લોકતંત્રમાં સમાનતા

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. લોકશાહીનું સૌથી નાનું એકમ અને સૌથી મોટું એકમ કયું છે ? ☐

(A) ગ્રામપંચાયત - સંસદ (B) ગ્રામ પંચાયત - તાલુકા પંચાયત

(C) લોકસભા - રાજ્યસભા (D) જિલ્લા પંચાયત - તાલુકા પંચાયત

2. ભારતમાં સૌ નાગરિકોને કેટલા વર્ષ સુધી મફત, ફરજિયાત અને સાર્વત્રિક શિક્ષણનો અધિકાર છે ? ☐

(A) 5 થી 14 (B) 6 થી 14

(C) 10 થી 20 (D) 6 થી 21

3. વિશ્વનું સૌથી મોટું લેખિત બંધારણ કયા દેશનું છે ? ☐

(A) અમેરિકા (B) ભારત

(C) ઈંગ્લેન્ડ (D) ફ્રાંસ

4. હાલ તમે 12 વર્ષની ઉંમરના છો તો તમે મતદાન કેટલા વર્ષ પછી કરી શકશો ? ☐

(A) 3 (B) 6

(C) 2 (D) 5

5. દરેક સમાજને અને દરેક વ્યક્તિને સમાનતાનો અધિકાર કોના દ્વારા અપાયેલો છે ? ☐

(A) સંસદ દ્વારા (B) બંધારણ દ્વારા

(C) સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા (D) A અને **C** બંને

6. ભારતમાં કયા પ્રકારની લોકશાહી છે ?

(A) સંસદીય પ્રકારની (B) પ્રમુખગત પ્રકારની

(C) સામ્યવાદી પ્રકારની (D) એકપણ નહીં

7. સૌને સમાન અધિકાર એટલે .... ?

(A) કાયદા સમક્ષ સમાનતા (B) કાયદાનું સમાન રક્ષણ

(C) A અને B બંને (D) એકપણ નહીં

8. ભારતમાં યોજાતી વિવિધ ચૂંટણીઓમાં કોના માટે વિશેષ મતદાન મથકો છે ?

(A) મહિલાઓ (B) દિવ્યાંગો

(C) વૃદ્ધો માટે (D) એકપણ નહીં

9. RTE નું પૂરું નામ જણાવો ?

(A) Right To Elementary Education (B) Right To Elder Education

(C) Right To Education (D) Right To Entertainment

10. વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી ધરાવતો દેશ કયો છે ?

(A) અમેરિકા (B) ભારત

(C) ફ્રાંસ (D) ઈંગ્લેન્ડ

પ્રશ્ન - 2 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો.

1. આપણા દેશમાં મતાધિકાર કોને મળે છે ?

....

....

....

....

2. ચૂંટણીપંચની કામગીરી શું છે ?

....

....

....

....

3. બાળમજૂરી શા માટે અટકાવવી જોઈએ ?

....

....

....

....

4. લોકશાહીમાં સરકારની રચના કેવી રીતે થાય છે ?

....

....

....

....

5. લોકશાહી કોને કહેવાય ?

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 3 નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

1. ભારત લોકશાહી ધરાવતો દેશ છે. ☐
2. ભારતમાં અમુક જ નાગરિકોને મફત, ફરજિયાત અને સાર્વત્રિક શિક્ષણનો અધિકાર છે. ☐
3. બાળમજૂરીએ શિક્ષણ મેળવવાના અધિકારનો ભંગ ગણાય છે. ☐
4. સમાનતાનો અધિકાર એ બંધારણીય અધિકાર છે. ☐
5. ભારત દેશનું શાસન બંધારણ પ્રમાણે ચાલે છે. ☐

પ્રશ્ન - 4 નીચેના દરેક વિધાનના ખોટા શબ્દ પર છેકો મારી વિધાન ખરું બનાવો.

1. સમાજમાં સમરસતા જળવાઈ રહે તે માટે બંધારણ દ્વારા લોકોને સમાનતાનો / નાગરિકતાનો અધિકાર આપવામાં આવે છે.
2. વિશ્વનો બીજા ક્રમનો સૌથી મોટી લોકશાહી ધરાવતો દેશ ભારત / અમેરિકા છે.
3. આપણા દેશમાં તટસ્થ રીતે ચૂંટણીઓ યોજવાની જવાબદારી સંસદ / ચૂંટણી પંચ ઉપર છે.
4. કોઈપણ નાગરિકને મતદાન કરવા માટે મતદારયાદીમાં / રાશનકાર્ડમાં નામ હોવું જરૂરી છે.

પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. બંધારણ દ્વારા આપણને કઈ કઈ બાબતોમાં સમાનતાનો અધિકાર આપવામાં આવે છે ?

....

....

....

....

....

2. વ્યક્તિના સર્વાંગી વિકાસ માટે કઈ બાબત જરૂરી છે ?

....

....

....

....

....

3. ''બાળમજૂરી ગૂનો છે'' આ વિધાન સમજાવો.

....

....

....

4. ''કાયદા સમક્ષ સમાનતા'' - વિધાન સમજાવો.

પ્રશ્ન - 6 નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. બંધારણ.

3. વયસ્ક મતાધિકાર.

પ્રશ્ન - 7 ટૂંકનોંધ લખો.

1. લોકશાહીમાં સમાનતા.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. મતાધિકારમાં સમાનતા.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

પ્રવૃત્તિ :-

પ્રશ્ન - 8 પાઠ્યપુસ્તકમાંથી આ પ્રકરણનું વાંચન કરી નીચેના પ્રશ્નોનાં જવાબ મેળવી નોંધો.

1. ભારતીય બંધારણની વિશેષતાઓ જણાવો.

....

....

....

2. તમારી શાળામાં કુમાર તથા કન્યાઓની સામેલગીરી દ્વારા થતી પ્રવૃત્તિઓની નોંધ કરો.

....

....

....

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.22	લોકશાહીમાં સમાનતાનું મહત્ત્વ સમજે છે.				
SS 7.23	રાજકીય સમાનતા, આર્થિક સમાનતા અને સામાજિક સમાનતા વચ્ચે તફાવત સમજે છે.				
SS 7.24	સમાનતાના અધિકારના સંદર્ભમાં પોતપોતાના ક્ષેત્રમાં સામાજિક, રાજકીય, આર્થિક મુદ્દાઓનું અર્થઘટન કરે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....

15 રાજ્ય સરકાર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.25** સ્થાનિક સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચેનો તફાવત સમજે છે.

SS 7.26 વિધાનસભા ચૂંટણી પ્રક્રિયા વર્ણવે છે.

SS 7.27 રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના વિધાનસભા મતક્ષેત્રના નકશા પરના પોતાના મતવિસ્તારની શોધ કરે છે અને સ્થાનિક ધારાસભ્યનું નામ જાણે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :

→ સ્થાનિક સરકાર
→ રાજ્ય સરકારની રચના અને ભૂમિકા
→ રાજ્યપાલ
→ મુખ્યમંત્રી
→ રાજ્યસરકારનાં કાર્યો
→ રાજ્યનું ન્યાયતંત્ર
→ આરોગ્ય અને રાજ્યસરકાર

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. રાજ્યનો કારોબાર કોણ ચલાવે છે ? ☐
(A) વડાપ્રધાન (B) કેન્દ્ર સરકાર
(C) રાષ્ટ્રપતિ (D) રાજ્યસરકાર

2. કાયદા ઘડવાનું કાર્ય સરકારનું કયું અંગ કરે છે ? ☐
(A) કારોબારી (B) ધારાસભા
(C) ન્યાયતંત્ર (D) લોકો

3. નીચેનામાંથી કયા રાજ્યને વિધાનપરિષદ નથી ? ☐
(A) બિહાર (B) ઉત્તરપ્રદેશ
(C) મહારાષ્ટ્ર (D) ગુજરાત

4. વિધાનપરિષદના સભ્ય કેટલા વર્ષ માટે ચૂંટાય છે ? ☐
(A) 3 વર્ષ (B) 5 વર્ષ
(C) 6 વર્ષ (D) 7 વર્ષ

5. કોની મંજૂરી બાદ જ ખરડો કાયદો બને છે ? ☐
(A) મુખ્યમંત્રી (B) રાજ્યપાલ
(C) મંત્રીમંડળ (D) વિધાનસભા

6. નીચેનામાંથી શેનો રાજ્યની કારોબારીમાં સમાવેશ થતો નથી ?

(A) રાજ્યપાલ (B) મુખ્યમંત્રી

(C) મંત્રીમંડળ (D) વિપક્ષના નેતા

7. રાજ્યનાં બંધારણીય વડા કોણ હોય છે ?

(A) રાજ્યપાલ (B) મુખ્યમંત્રી

(C) કાયદામંત્રી (D) મુખ્યસચિવ

8. નીચેનામાંથી કયાં વિષયનો સમાવેશ રાજ્યયાદીમાં થતો નથી ?

(A) શિક્ષણ (B) આરોગ્ય

(C) કૃષિ (D) રેલ્વે

9. વડી અદાલતના મુખ્ય ન્યાયાધીશની નિમણૂક કોણ કરે છે ?

(A) વડાપ્રધાન (B) રાષ્ટ્રપતિ

(C) મુખ્યમંત્રી (D) રાજ્યપાલ

10. નીચેનામાંથી કઈ યોજના આરોગ્ય સાથે સંકળાયેલ છે ?

(A) જનધન યોજના (B) પહલ યોજના

(C) મેક ઈન ઈન્ડિયા (D) આયુષ્યમાન યોજના

પ્રશ્ન - 2 નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

1. મુખ્યમંત્રી અમૃતમ(માં) યોજના કેન્દ્ર સરકાર ચલાવે છે.

2. દિલ્લી રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ છે.

3. વિધાનસભાને નીચલું ગૃહ પણ કહે છે.

4. ઉત્તરપ્રદેશમાં વિધાન પરિષદ છે.

5. ગુજરાતમાં વિધાન પરિષદ આવેલ છે.

પ્રશ્ન - 3 નીચેની ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દ મૂકી વાક્ય પૂર્ણ પૂરો.

1. ગુજરાત વિધાનસભામાં સભ્ય સંખ્યા .... છે.
2. રાજ્યની ધારાસભાના ઉપલા ગૃહને .... કહે છે.
3. ગુજરાતના વિધાનસભા ભવનનું નામ .... છે.
4. વિધાનસભાની ચૂંટણી દર .... વર્ષે થાય છે.
5. દર્દીને તાત્કાલિક સેવા મળે તે માટે ગુજરાતમાં .... સુવિધા છે.

પ્રશ્ન - 4 નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યોમાં આપો.

1. ખરડો કાયદો ક્યારે બને છે ?

....

....

....

2. રાજ્ય સરકારનાં અંગો જણાવો.

....

....

....

3. મુખ્યમંત્રીની નિમણૂક કોણ કરે છે ?

....

....

....

4. વિધાનસભામાં કોના માધ્યમથી પ્રશ્ન પૂછાય છે ?

....

....

....

5. રાજ્યમાં રાષ્ટ્રપતિ શાસન હોય ત્યારે રાજ્યનો વહીવટ કોણ સંભાળે છે ?

....

....

....

6. ધારાસભ્યને અંગ્રેજીમાં કયાં નામે ઓળખાય છે ?

....

....

....

7. રાજ્યપાલની નિમણૂક કોણ કરે છે ?

....

....

....

8. સંઘયાદીના કોઈ પણ ત્રણ વિષયોનાં નામ જણાવો.

....

....

....

9. રાજ્યસરકારની કોઈપણ ત્રણ આરોગ્યવિષયક યોજનાઓનાં નામ જણાવો.

....

....

....

પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નોનાં જવાબ બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. રાજ્યસરકારનાં કાર્યો જણાવો.

....

....

....

....

....

....

2. વિધાનસભાનાં સભ્ય બનવા માટેની લાયકાત જણાવો.

....

....

....

....

....

3. રાજ્યની કારોબારીની ફરજો જણાવો.

....

....

....

....

....

4. રાજ્ય ન્યાયતંત્રના કાર્યો જણાવો.

....

....

....

....

....

5. મુખ્યમંત્રીના કાર્યો જણાવો.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 6 ટૂંકનોંધ લખો.

1. જાહેર સ્વાસ્થ્ય સેવાઓ.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. વિધાનસભાની રચના.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 7 માંગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. મોક વિધાનસભાનું આયોજન કરો.
2. ગુજરાતના વર્તમાન મંત્રીમંડળની યાદી તૈયાર કરો.

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.25	સ્થાનિક સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચેનો તફાવત સમજે છે.				
SS 7.26	વિધાનસભા ચૂંટણી પ્રક્રિયા વર્ણવે છે.				
SS 7.27	રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના વિધાનસભા મતક્ષેત્રના નકશા પરના પોતાના મતવિસ્તારની શોધ કરે છે અને સ્થાનિક ધારાસભ્યનું નામ જાણે છે.				

વાલીની સહી : .... શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....